

Купрас В. В. Обучение пересказу художественных произведений учащихся начальных классов с нарушениями зрения

Глубокие знания языка, совершенное владение ним – одно из качеств высокой культуры и образованности учащихся современной украинской школы. Развитие связной речи учащихся начальных классов с нарушениями зрения имеет компенсаторное значение для формирования личности в целом. Это достигается путем систематической работы по уточнению и углублению понимания значения слов, использования речевых приемов и наглядности, упражнений со словом, словосочетаниями, предложениями. Включение в образовательный процесс всех видов речевых действий дает возможность органично соединить процесс овладения детьми родного языка с развитием их речи. Особенно интенсивно работа над развитием мышления и речи, навыков связной устной речи происходит во время чтения художественных произведений. Чтение произведений всегда сопровождается пересказом содержания прочитанного. Только систематическая работа над устной связной речью тренирует учащихся с нарушениями зрения в быстром и точном выборе слов и словосочетаний во время пересказа, формирует навыки связного изложения мыслей.

Ключевые слова: связная речь, пересказ художественных произведений, учащиеся начальных классов, учащиеся с нарушениями зрения, диалогическая и монологическая форма речи, компенсаторное значение, коррекционная направленность обучения.

Kupras V. V. Teaching of fiction books retelling for the elementary schoolchildren with visual impairments

Deep knowledge of a language, perfect language proficiency are one of the indicatives of high culture and education. The development of the coherent speech of the elementary schoolchildren with visual impairments has compensatory values for the formation of individuals in the whole. This is achieved through systematic work with clarification and better understanding of word definitions, the use of linguistic means and visual aids, exercises on a word, a phrase, a sentence.

The inclusion of all these types of speech acts in the educational process gives the schoolchildren a possibility to organically combine the process of learning their native language along with the development of their speech. Particular intensive work on the development of thinking and speech, skills of coherent oral presentation occurs during the reading of fiction books.

Reading a story is always accompanied by a retelling of a content. Only systematic work on coherent oral speech helps children with visual impairments in the rapid and accurate selection of words and phrases during the translation, forms the skills of a coherent presentation of thoughts.

Key words: coherent speech, fiction books retelling, elementary schoolchildren, pupils with visual impairments, dialogical and monologic forms of speech, compensatory value, corrective focus of education.

УДК 378.147.091.33-027.22:79

Лобода О. Є.

**ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

У статті автором досліджено розвиток інтелектуально-творчих здібностей зарубіжними та вітчизняними філософами, педагогами, психологами, мистецтвознавцями. Доведено, що проблеми інтелекту та творчості хвилювали багатьох вчених, філософів, психологів, педагогів, мистецтвознавців, діячів культури. Розум та творчість людини філософи почали досліджувати ще з давніх часів. У кожен історичну епоху їх погляди змінювалися, в інтелектуально-творчій галузі відбувалися нові відкриття.

Автором доведено, що творчий рівень здібностей дає змогу на основі наявних знань і вмій створювати нові, оригінальні продукти діяльності. Обмотивовано, що репродуктивна діяльність має елементи творчості, а творча діяльність неможлива без репродуктивної. Проблема розвитку інтелектуально-творчих здібностей вимагає аналізу всіх психологічних складників процесу інтелектуально-творчої діяльності, адже тільки через психологічну структуру діяльності можливе більш чітке визначення структури інтелектуально-творчих здібностей особистості.

Окрім загальних творчих здібностей, педагоги-музиканти мають володіти спеціальними музичними здібностями. Для виявлення і розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів необхідне їх залучення до активної творчої діяльності.

Ключові слова: інтелектуально-творчі здібності, майбутні педагоги-музиканти, музичні здібності.

Концепція Нової української школи ставить перед освітою високі вимоги стосовно виховання всебічно та творчо розвиненої особистості. Значні зміни відбуваються і в професійній музичній освіті. Педагог-музикант має володіти добре розвиненими інтелектуально-творчими здібностями, активно реалізовувати себе у сферах педагогічної та музичної творчості, бути професіоналом високого класу, музично компетентною, високоосвіченою особистістю, здатною до постійних творчих пошуків. За такого підходу дослідження розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у науковій літературі є актуальним і своєчасним.

Розвиток інтелекту та творчості, напрями та закономірності розвитку інтелектуально-творчих здібностей особистості досліджували Г. Айзенк, О. Губаренко, Є. Ільїн, В. Моляко, О. Музика, С. Рубінштейн, М. Смуль-

сон, Р. Стернберг, М. Холодна. Дослідження у сфері інтелектуального потенціалу належать В. Арістову, Г. Гарднеру, М. Савчину, Е. Торндайку та ін. Проблема творчості, розвитку творчих здібностей особистості займалися видатні вчені-філософи, такі як М. Бердяєв, Г. Гегель, М. Каган, І. Кант, Г. Сковорода, Е. Фромм, психологи Д. Богоявленська, Л. Виготський, Д. Гілфорд, В. В. Кузін, О. М. Леонтєва, А. Маслоу, О. М. Матюшкін, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Дж. Мейєр, педагоги В. Бутенко, І. Зязюн, Б. Неменський, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, мистецтвознавці М. Волков, С. Даніель та ін.

Мета статті – дослідити розвиток інтелектуально-творчих здібностей у наукових працях зарубіжних та вітчизняних дослідників.

Одним із найважливіших завдань вищої школи є виявлення та розвиток здібностей студента. Тому до майбутнього педагога-музиканта підвищуються вимоги у володінні необхідними знаннями з педагогіки та психології, зокрема, музичної психології.

Вагомими дослідженням у цій галузі є праці Б. Теплової та С. Рубінштейна. Як наголошують науковці, аналітичний розгляд проблеми здібностей розпочався з вивчення музичних здібностей Б. Тепловим. Його дослідження “Психологія музичних здібностей” (1947) “суттєво просуває вперед розробку загальної теорії здібностей” [9, с. 7]. У визначенні Б. Теплової здібності – це певні індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від одної, які не зводяться до наявного вже у особистості запасу навичок та знань, а зумовлюють легкість та швидкість їх набуття [9].

Здібності людини формуються на основі задатків. Згідно із загальноприйнятими у психології поняттям, “задатки – це морфологічні та функціональні особливості будови мозку, органів чуття і руху, які є природними передумовами розвитку здібностей” [8, с. 143]. “Ці анатомо-фізіологічні, морфологічні особливості організму <...> не мають прямого відношення до успішності людини в діяльності <...> Не існує задатків до окремих видів діяльності – музики <...> професійної діяльності тощо” [2, с. 37]. Тобто відмінності у людській природі виявляються в задатках, а не в готових здібностях. “Задатки – це вроджене утворення, а здібності – набуте” [2, с. 37].

М. Савчин акцентує на різниці між вродженістю задатків і спадковістю здібностей: «“Вроджені задатки мають неоднакове значення для різних здібностей. Вони особливо важливі в музиці, де потрібен тонкий слух, якість якого залежить від властивостей периферійного (слухового) і центрального нервового апарату. Вроджені особливості будови нервово-мозкового апарату є лише передумовою розвитку музичних здібностей, необхідних для заняття музикою, повноцінного її сприйняття” [8, с. 143]. Перетворення задатків на здібності залежить від багатьох факторів: психологічних, соціальних, духовних та ін. Як зазначено у “Психологічному словнику”, здібності – це “індивідуально-психологічні особливості людини, що виявляються в діяльності і є умовою її успішного виконання” [6, с. 9].

На думку В. Моляко, “здібності – це тісне поєднання задатків, постійний розвиток у діяльності та їх проникнення до ядра структури особистості. Компонентами цієї структури є: біофізіологічні (задатки); сенсорно-перцептивні; інтелектуальні та розумові можливості; емоційно-вольові чинники; високий рівень створення нових образів, фантазія, уява тощо” [2, с. 10].

Варто зазначити, що, досліджуючи розвиток здібностей загалом, О. Музика пов’язує їх із розвитком особистості: “Рівень розвитку здібностей визначає напрям розвитку особистості, а рівень особистісного розвитку, своєю чергою, визначає напрям розвитку її здібностей” [5, с. 31]. О. Музика наголошує на тому, що, беручи за основу особливості реалізації знань і вмінь, розрізняють два ступені розвитку здібностей: репродуктивний і творчий. Репродуктивний (відтворювальний) рівень здібностей характеризується високою здатністю людини використовувати на практиці знання і вміння, оволодівати різними видами діяльності. Він властивий усім психічно здоровим людям і виявляється у різних видах діяльності.

Цінним є те, що “загальні здібності часто позначають терміном “обдарованість”; в зарубіжній літературі її часто ототожнюють з інтелектом” [7, с. 128]. Це зумовлене значущістю інтелекту в структурі особистості. У науковій термінології “інтелект” (від лат. *intellectus* – “розуміння, пізнання”) в широкому значенні – це сукупність усіх пізнавальних функцій індивіда: від відчуттів і сприйняття до мислення та уяви; у більш вузькому значенні – мислення” [6, с. 136].

Доречно наголосити, що у науковому середовищі немає чіткого визначення природи інтелекту. За такої ситуації стосовно розвитку природних передумов здібностей і, насамперед, інтелекту, є дуже багато досліджень. Вони належать до категорії спадковості чи набутості інтелекту загалом та його окремих компонентів.

Поняття “інтелект”, “інтелектуальні здібності”, “інтелектуальна обдарованість”, “творчість”, “творчі здібності”, “музичні здібності”, “музична обдарованість”, “музикальність” досліджували Л. Бочкарьов, Г. Голіцин, Д. Кирнарська, І. Курбатова, Д. Маркус, Дж. Мессел, К. Тарасова, Ю. Цагареллі, М. Шоан, Р. Шутер-Дисон, L. Holstrom, J. Davies та ін.

Загальновідомо, що аналіз і систематизацію інтелектуальних здібностей здійснено В. Дружиніним, який розглядає *інтелект* (здатність розв’язувати поставлені завдання на основі застосування наявних знань), *навченість* (здатність засвоювати знання) і *креативність* (здатність до перетворення знань завдяки уяві й фантазії). Дж. Гілфорд виявив два типи мисленнєвих операцій – *конвергентність* і *дивергентність*. Здатність до конвергентного мислення ототожнюється з інтелектом і виявляється за умов знаходження єдиного рішення у вирішенні проблеми. Дивергентне мислення визначається як загальна творча здібність (“креативність”). За Р. Стернбергом, творчі прояви зумовлюються такими факторами: 1) інтелектом як здібністю; 2) знаннями; 3) стилем мислення; 4) індивідуальними рисами особистості; 5) мотивацією; 6) зовнішнім оточенням тощо.

У контексті предметного поля нашого дослідження заслуговують на увагу наукові розвідки С. Корнілова, який наголошує, що найбільшу популярність отримали дослідження теорії інтелекту Р. Стернберга й теорії множинних інтелектів Г. Гарднера. Дослідженням творчих здібностей та творчості займалися науковці, зокрема Д. Богоявленська, В. Моляко, М. Подд'яков, М. Савчин. В їхніх працях творчість розглядається як діяльність, що продукує нові, оригінальні матеріальні та духовні продукти, або як винайдення раніше невідомого, нового способу виконання діяльності, реформування, перебудову, позитивні зміни всього, що оточує людину.

Як справедливо зазначає Л. Виготський, найбільш сприятливими умовами розвитку творчих здібностей є художньо-творча діяльність особистості. У процесі творчої діяльності успішно розвиваються спостережливість, внутрішнє бачення, образність, емоційність, конкретність мислення й уяви, здатність до синтезу [1]. Досліджуючи передумови розвитку творчих здібностей, О. Музика наголошує на тому, що “оволодіваючи діяльністю, людина спочатку розвиває виконавські здібності, а вже потім, коли діяльність освоєна, виникають інвенції, які стають передумовою розвитку творчих здібностей <...> Розвиток творчих здібностей веде до виникнення творчої обдарованості – інтегрального особистісного утворення” [5, с. 33].

Науковцями доведено, що розвинуті творчі здібності необхідні для успішної творчої діяльності. Н. Киященко зазначає, що складниками творчих здібностей є “творча уява, фантазія, розвинута довільна пам'ять і довільна увага, багатство асоціативного ряду, сильна воля і працелюбність, інтуїція, імпровізація, нестримне прагнення до пошуку нового <...> підвищена вразливість, почуттєво-емоційна чуттєвість, образне бачення, розвинуте творче мислення” [4, с. 33].

Як доводить Ю. Шаронін, творча активність, потреба у творчості, мотивація є провідними у структурі творчого процесу, на нашу думку, зокрема музично-творчого. У процесі дослідження проблеми творчості й творчої діяльності з точки зору синергетики автор визначив характерні риси творчого мислення педагога, як-от: “багатоваріантність, випадковість, хаотичність, різноманітність підходів” [10, с. 81]. Як зазначає М. Каган, основою структури здібностей до художньої творчості (художнього таланту) можна вважати мислення, уяву, переживання (емоції), естетичне відчуття матеріалу, спілкування. На наш погляд, це безпосередньо стосується і музичної творчості, музичного таланту педагога-музиканта.

Проблему зв'язку інтелектуальних здібностей із творчими здібностями (креативністю) досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Так, Є. Ільїн виділяє три основних підходи до співвідношення творчих здібностей та інтелекту [3].

1. *Творча здібність (креативність) є самостійним фактором, який не залежить від інтелекту* (Дж. Гілфорд, К. Тейлор, Г. Грубер, Я. Пономарьов). За цією теорією, між рівнем інтелекту та рівнем креативності є незначна кореляція. Найбільш розвинутою концепцією є “теорія інтелектуального порогу” Є. Торренса, який наголошував, що немає креативів із низьким інтелектом, але є інтелектуали з низькою креативністю.

2. *Високий рівень розвитку інтелекту припускає високий рівень творчих здібностей, і навпаки*. Головною роллю у детермінації творчої поведінки відіграють мотивації, цінності, особисті риси (Д. Богоявленська, А. Маслоу, А. Танненбаум та ін.) До основних рис творчої особистості дослідники зараховують когнітивну обдарованість, чуттєвість до проблем, незалежність у невизначених та складних ситуаціях.

Традиційно прийнято протиставляти інтелект і креативність. Однак у сучасних дослідженнях креативності дедалі частіше наголошується, що креативний процес характеризується єдністю конвергентних і дивергентних аспектів (М. Боден, Р. Лі та ін.).

3. *Творчих здібностей (креативності) не існує*. Цю думку розділяли й розділяють майже всі фахівці в області інтелекту: Г. Айзенк, Д. Векслер, С. Герберт, Л. С. Термен, Р. Уайсберг та ін.). Дослідники доводять, що для відкриття базових наукових законів досить звичайних когнітивних процесів, трансформованих певним чином, а процес вирішення творчих завдань описується як взаємодія інших пізнавальних процесів (мислення, пам'яті тощо).

Варто зауважити, що А. Ю. Анісімова виділяє чотири групи співвідношення інтелекту та креативності, а саме: низький інтелект і низька креативність; високий рівень інтелекту та низький рівень креативності; низький рівень інтелекту та високий рівень креативності; високий рівень інтелекту та креативності. До того ж варто зазначити, що роботи В. О. Самойлової та Л. А. Ясюкової узагальнюють та виявляють відношення між креативністю, інтелектом та навченістю.

Доречно наголосити на тому, що найбільш поширеною є точка зору, згідно з якою інтелект є необхідною умовою креативності, адже низький рівень інтелекту (конвергентних здібностей) означає, що креативність неможлива, однак високий інтелект не гарантує творчого мислення, оскільки при високих значеннях IQ зустрічаються як креативні, так і не креативні особистості. (IQ – intelligence quotient – інтерпретується як “інтелектуальне приватне”. Цей коефіцієнт, введений у 1911 р. У. Л. Штерном, представляє співвідношення розумового віку до віку “хронологічного”, тобто дійсного метричного). Тому зв'язок між креативністю та інтелектом нелінійний: підвищення рівня креативності пов'язане з підвищенням рівня інтелекту лише до певної межі, за підвищення якого його зв'язок із креативністю або зникає, або навіть стає негативним.

На особливу увагу щодо розвитку музичних здібностей та музичної обдарованості заслуговують наукові розвідки Б. М. Теплова. Музичну обдарованість вчений інтерпретував як якісно-своєрідне поєднання загальних та спеціальних здібностей (а музичність як компонент музичної обдарованості) – як сукупність музичних здібностей, що включає ладове та музично-ритмічне почуття, а також здібності до слухового уявлення. Як загальні здібності, що входять до структури музичної обдарованості, Б. М. Теплов розглядав силу, багат-

ство та ініціативність уявлень, різноманітність зорових образів та їх тісний зв'язок зі слуховим уявленням, концентрованість уваги, вольові особливості особистості, її великий інтелектуальний та емоційний зміст [9]. Крім зазначеного, на музичності як на синтетичний вираз музичної обдарованості зосереджував увагу і Б. Г. Ананьєв. До того ж він наголошував на впливі образного мислення на естетичне ставлення до дійсності.

Як влучно зазначає Є. П. Ільїн, "роль інтелекту в музичній обдарованості була показана в дослідженні Р. Шутер-Дисон: імбецильні діти можуть відрізнитись феноменальною музичною пам'яттю, звуковисотним слухом, але їх музикальність має суто репродуктивний характер, вони не в змозі зрозуміти емоційний контекст музики, а їх музикуванню бракує елементів творчості та естетичної значущості" [3]. Дослідник вивчає передумови індивідуальної виконавської інтерпретації музичного твору студентами вищих навчальних закладів мистецького спрямування.

Отже, в результаті узагальнення психолого-педагогічних досліджень із проблеми розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів змотивовано найсуттєвіші їхні ознаки: інтерес до навчально-діяльності, потреба у творчості, прагнення до самореалізації, почуття нового; емоційна чуттєвість і відкритість, вразливість, відчуття прекрасного; активність, цілеспрямованість, наполегливість; знання теорії музичного мистецтва, творче мислення, багата уява, фантазія, розвинена слухова, моторна та зорова пам'ять, музичне сприйняття.

Доведено, що проблема розвитку інтелектуально-творчих здібностей педагога-музиканта пов'язана з розвитком загальних естетичних потреб особистості. Крім того, засвідчено, що розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів – це динамічний неперервний процес видозміни індивідуальних властивостей і якостей особистості разом із спеціальними музичними здібностями під час активної навчально-творчої діяльності.

Узагальнюючи дослідження науковців та зважаючи на вищезазначене, доцільно зробити висновок, що інтелектуально-творчі здібності майбутнього педагога-музиканта – це комплексне психологічне утворення, в якому поєднуються загальнопедагогічні та спеціальні (музичні) здібності, які є необхідними для успішного здійснення музично-педагогічної діяльності.

Використана література:

1. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций. Москва : Изд-во Академии педагогических наук, 1960. 500 с.
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с.
3. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. Санкт-Петербург, 2009. 434 с.
4. Киященко Н. И. Вопросы формирования системы эстетического воспитания в СССР. Москва : Искусство, 1971. С. 33–36.
5. Музыка О. Я. Развитие творческих способностей будущих учителей образотворческого искусства в процессе изучения фахових дисциплін : монографія. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. 188 с.
6. Психологический словарь / Под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова и др. Москва : Педагогика, 1983. 448 с.
7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. В 2-х т. Москва : Педагогика, 1989, т. II. 128 с.
8. Савчин М. Загальна психологія : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 344 с.
9. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. Москва – Ленинград : АПН РСФСР, 1947. 355 с.
10. Шаронин Ю. В. Психолого-педагогические основы формирования качеств творческой личности в системе непрерывного образования : (синергетический подход). Москва : МГИУ, 1998. 321 с.

References:

1. Vygotsky L. S. (1960). Razvitie vischih pedagogicheskikh funktsiy. [Development of higher mental functions]. Moscow.
2. Zdobnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriy, metodika, rezultati doslidgen. (2006). [Ability, creativity, giftedness: theory, methodology, research results]. Zhytomyr.
3. Ilyin E. P. (2009). Psihologiy tvorchestva, kreativnosti, odarennosti. [Psychology of Creativity, Creativity, Giftedness]. Peter; St. Petersburg.
4. Kyuaschenko, N. I. (1971). Voprosi formirovaniy sistemi esteticheskogo vospitaniy v SSSR. [Problems of formation of the system of aesthetic education in the USSR]. Moscow.
5. Music O. Ya. (2012). Rozvitok tvorcheskikh zdbnostey maibutnih uchiteliv obrazotvorchogo mistetzta v prozesi vivchenny fahovih disziplin. [Development of creative abilities of future teachers of fine arts in the process of studying professional disciplines]. Uman.
6. Psihologichniy slovar (1983). [Psychological dictionary]. Moscow.
7. Rubinsteyn S. L. (1989). Osnovi obchey psihologii. [Basics of general psychologists]. In 2 t. Moscow.
8. Savchin M. (2018). Zagalna psihologiy. [General Psychology]. Kyiv.
9. Teplov B. M. (1947). Psihologiy muzikalnih sposobnostey. [Psychology of musical abilities]. Moscow.
10. Sharonin Yu. V. (1998). Psihologo-pedagogichni osnovi formirovaniy kachestv tvorcheskoy lichnosti v sisteme neprerivnogo obrazovaniy: (senergeticheskij podhod). [Psychological and pedagogical bases of formation of qualities of creative personality in the system of continuous education: (synergetic campaign)]. Moscow.

Лобода О. Е. Проблема развития интеллектуально-творческих способностей в научной литературе

В статье автором исследовано развитие интеллектуально-творческих способностей зарубежными и отечественными философами, педагогами, психологами, искусствоведами. Доказано, что проблемы интеллекта и творчества волновали многих ученых, философов, психологов, педагогов, искусствоведов, деятелей культуры. Ум и творчество человека философы начали исследовать еще с древних времен. В каждую историческую эпоху их взгляды менялись, в интеллектуально-творческой области происходили новые открытия.

Автором доказано, що творческий уровень способностей позволяет на основе имеющихся знаний и умений создавать новые, оригинальные продукты деятельности. Доказано, что репродуктивная деятельность имеет элементы творчества, а творческая деятельность невозможна без репродуктивной. Проблема развития интеллектуально-творческих способностей требует анализа всех психологических составляющих процесса интеллектуально-творческой деятельности, ведь только через психологическую структуру деятельности возможно более четкое определение структуры интеллектуально-творческих способностей личности.

Кроме общих творческих способностей, педагоги-музыканты должны обладать специальными музыкальными способностями. Для выявления и развития творческих способностей будущих педагогов-музыкантов необходимо их привлечение к активной творческой деятельности.

Ключевые слова: интеллектуально-творческие способности, будущие педагоги-музыканты, музыкальные способности.

Loboda O. Ye. Problem of development of intellectual- creative characteristics in scientific literature

In the article the author studies the development of intellectual and creative abilities by foreign and domestic philosophers, teachers, psychologists, art historians. It is proved that the problems of intellect and creativity were of concern to many scholars, philosophers, psychologists, educators, art historians, and cultural figures. The minds and creativity of human philosophers began to explore since ancient times. In each historical era, their views changed, in the intellectual and creative industry, new discoveries took place.

The author has proved that creative level of abilities allows to create new, original products of activity on the basis of available knowledge and skills. It is motivated that reproductive activity has elements of creativity, and creative activity is impossible without reproductive. The problem of the development of intellectual and creative abilities requires an analysis of all the psychological components of the process of intellectual and creative activity, because only through the psychological structure of activity is possible a more precise definition of the structure of intellectual and creative abilities of the individual.

In addition to general creative abilities, music teachers must have special musical abilities. To identify and develop the creative abilities of future music teachers, their involvement in active creative activity is required.

Key words: intellectual and creative abilities, future teachers-musicians, musical abilities.

УДК 373.3.37.015

Махновець Ю. А.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано методологічні підходи до професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. Визначено такі методологічні підходи до професійного розвитку учителів початкової школи: особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний, андрагогічний, компетентнісний, акмеологічний. Їх реалізація сприятиме створенню сприятливих умов для професійного розвитку у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти. Визначено методологічні основи професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи, що реалізуються на таких методологічних принципах, як гуманізація, інноваційність індивідуалізація, партнерство, неперервність, системність, наступність та рефлексивність.

Ключові слова: професійний розвиток, учителі початкової школи, методологія, підхід, методологічні підходи, особистісний, індивідуальний, діяльнісний, системний, андрагогічний, компетентнісний, акмеологічний, принципи.

У період становлення Нової української школи актуалізується потреба професійного розвитку вчителів початкової школи, а саме потреба в перегляді методологічних підходів до професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Теоретичну і методологічну основу нашого дослідження, а також вивчення проблеми професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти становлять результати наукових пошуків В. Андрущенко, Ю. Бабанського, Н. Бібік, В. Бондаря, С. Гончаренка, Г. Данилової, О. Дубасенюк, І. Жерносека, Ю. Завалевського, І. Зязюна, С. Калашникової, Н. Клокар, Г. Костюка, В. Кременя, В. Лугового, В. Маслової, В. Олійника, Л. Петриченко, О. Пехоти, О. Пометун, О. Савченко, В. Сидоренко, С. Сисоєвої, Т. Сорочан, Л. Хоружої, А. Хуторського, В. Ягупова та інших.

Як бачимо, значна кількість науковців здійснювала пошук шляхів вдосконалення теоретико-методологічних основ професійного розвитку педагогів. Ці наукові розвідки орієнтовані на потреби Нової української школи. Проте дослідження методологічних підходів до професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти все ще залишаються актуальними.